Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 2, Αρ. 1-2 (1925)

Δελτίον ΧΑΕ 2 (1925), Τεύχη α'-β', Περίοδος Β'. Πανηγυρικόν επί τη τεσσαρακονταετηρίδι της ιδρύσεως της Χ.Α.Ε.

Γεύμα του Συμβουλίου της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας επί τη τεσσαρακονταετηρίδι αυτής

(ΧΑΕ) ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

doi: [10.12681/dchae.1307](https://doi.org/10.12681/dchae.1307)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΧΑΕ). (2013). Γεύμα του Συμβουλίου της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας επί τη τεσσαρακονταετηρίδι αυτής. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 2(1-2), 94-99. <https://doi.org/10.12681/dchae.1307>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Γεύμα του Συμβουλίου της Χριστιανικής
Αρχαιολογικής Εταιρείας επί τη
τεσσαρακονταετηρίδι αυτής

Δελτίον ΧΑΕ 2 (1925), Τεύχη α'-β', Περίοδος Β'.
Πανηγυρικόν επί τη τεσσαρακονταετηρίδι της ιδρύσεως
της Χ.Α.Ε. • Σελ. 94-99

ΑΘΗΝΑ 1925

καταθέσεως τῆς ἡμετέρας συλλογῆς, τοσοῦτον ἐπλουτίσθησαν, ὥστε δύναται τις εἰπεῖν ὅτι *σχεδὸν ἐδιπλασιάσθησαν*.

Αἰωνία λοιπὸν ἔστω καὶ ἀγήρων ἡ μνήμη τοῦ τε ἱδρυτοῦ καὶ πάντων τῶν συνιδρυτῶν καὶ συναγωνιστῶν αὐτοῦ ἐν τῷ θαρρέστῳ καὶ ἐθνικωτάτῳ τούτῳ ἔργῳ!

ΓΕΥΜΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΙΟΥ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΠΙ ΤΗ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΙ ΑΥΓΗΣ

Τὴν 26ην Μαΐου, ἡμέραν Τρίτην καὶ ὥραν 9ην μ. μ., ἐδόθη ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας γεῖμα ἐν τῷ Ξενοδοχείῳ τῆς Μεγάλης Βρετανίας εἰς ὃ ἐκλήθησαν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν *Χρυσόστομος*, ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. *Ἰωάννης Μανέτας*, ὁ Πρόεδρος τοῦ ἔθν. Πανεπιστημίου κ. *Κωνστ. Ζέγγελης*, ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κ. *Δημήτριος Παππούλιας*, καθηγητὴς Πανεπιστημίου, ὁ καθηγητὴς καὶ γάλλος ἱστορικὸς κ. *Ἐδουάρδος Δριώ*, διευθυντὴς τῆς Ναπολεοντίου Ἐπιθεωρήσεως κλπ., ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Βρυξελλῶν κ. *Αἰμίλιος Γκεντώρ*, ὁ ἐπιφανὴς φιλέλλην καὶ συγγραφεὺς τῆς Ἱστορίας τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι, κ. *Οὐίλλιαμ Μίλλερ* καὶ ὁ αἰδεσιμώτατος *Σέρ Δούγκλας*,

Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια πρῶτος ἤγειρε πρόποσιν ὑπὲρ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Μανέτα ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας κ. Σπυρίδων Παπαφράγκος ὅστις εἶπε τὰ ἑξῆς.

Ἡ πρόποσις τὴν ὁποίαν θά σας προτεῖνω δὲν εἶνε τυπικὴ. Τὴν ἐπιβάλλει ἡ εὐγνωμοσύνη τὴν ὁποίαν ἡσθάνθησαν ὅλοι οἱ παρακολουθήσαντες τὰς ἐορτάς πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, ὅστις μᾶς ἔφερε καὶ τὸν χαιρετισμὸν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Διότι εἰ ὥρατο λόγοι τοὺς ὁποίους μᾶς ἀπηύθυνε κατὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς στήλης ἀποτελοῦσι τὴν ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀναγνώρισιν τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς Ἑταιρείας καὶ εἶνε προάγγελος χαραυγῆς ἡμερῶν αἰσιωτέρων διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου. Εὐλόγως δὲ δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι ὁλόκληρος ὁ τεσσαρακονταετὴς βίος τῆς Ἑταιρείας καὶ ἡ νῦν εἰς τὸ Συμβούλιον συμμετοχὴ τῶν ἄλλων διαπρεπῶν μυστῶν τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιο-

λογίας καὶ Τέχνης, ἀνδρῶν τιμώντων τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπιστήμην, δικαιολογοῦσι τὴν πεποιθήσιν ὅτι παραλλήλως πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν, ἧς ὅλοι γνωρίζομεν τὸ ἐπιτελεσθὲν Ἐθνικὸν ἔργον, θὰ παρασχεθῶσι θαυμηδὸν καὶ τῇ ἡμετέρᾳ Ἑταιρείᾳ ἀνάλογοι ἐνισχύσεις ὅπως δυνήθῃ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ὁλοσχερῇ πραγμάτων τοῦ τε ἐπιστημονικοῦ καὶ τοῦ ἐν γένει ἐθνωφελοῦς προγράμματος αὐτῆς. Τονίζων τὴν εὐτυχὴ σύμπτωσιν ὅτι Ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως εἶνε ὁ κ. Ἰωάννης Μανέτας, ἀνὴρ, ὃν πρὸς πᾶν ἐθνικὸν ἔργον καὶ πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἱστορίαν ἰδιαίτατα δὲ πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἑταιρείαν συνδέουσι καὶ πατρικαὶ καὶ οἰκογενειακαὶ παραδόσεις καὶ δεσμοί, παρακαλῶ ὅπως προπύωμεν εἰς ὑγείαν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως κ. Ἰωάννου Μανέτα.

Εἰς τὸν κ. Πρόεδρον ἀπαντῶν ὁ κ. Ὑπουργὸς εἶπε τὰ ἑξῆς.

Κ. Πρόεδρε, Μακαριώτατε, Κύριοι,

Θεωρῶ καθήκον μου, ὅπως ἀπευθύνω τὰς ἐγκαρδίους εὐχαριστίας μου πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς ὑμετέρας Ἑταιρείας διὰ τὴν τρίτην αὐτὴν πρόσλησιν τὴν ὁποῖαν εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μοι κάμῃ, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὸν κ. Πρόεδρον αὐτῆς διὰ τοὺς εὐμενεῖς λόγους, τοὺς ὁποίους ἔλαβε τὴν εὐκαιρίαν νὰ εἴπῃ δι' ἐμέ.

Κατὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀναμνηστικῆς στήλης εἰς τὴν ὥραίαν ἑορτὴν τοῦ παρελθόντος Σαββάτου εἰς Δαφνίον ἔλεγον, ὅτι εἶναι παγχοίνως σχεδὸν γνωστὴ ἡ ἐν γένει δρᾶσις τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ ἡ συμβολὴ αὐτῆς εἰς τὴν Χριστιανικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιστήμην.

Ἐκτοτε ἐπέισθην ἔτι μᾶλλον περὶ τούτου. Ὁ κ. Ὁρλάνδος ἐν Δαφνίῳ κατὰ τὴν θαυμαστὴν αὐτοῦ ἐξέτασιν τοῦ ἐκεῖ ναοῦ — τὸν κ. Ἀδαμαντίου ἔνεκεν ἀνυπερβλήτου κωλύματος δὲν ἔσχον τὴν εὐτυχίαν ν' ἀκούσω — κατέδειξε τὴν μεγίστην τούτου σημασίαν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας. Ἡ διάσωσις καὶ ἡ μέχρι σήμερον ὑπαρξίς τούτου εἶναι ἔργον τῆς Ἑταιρείας σας. Ἐκ τῆς ὁμιλίας δὲ τοῦ κ. Φιλαδελφέως, κατὰ τὴν σεμνὴν τελετὴν τῆς Κυριακῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, προέκυψεν ὁλόκληρον τὸ ἔργον τῆς Χριστιανικῆς Ἀρ-

χαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἔργον ἀξιόζηλον καὶ ἀξιόλογον, τὸ ὁποῖον ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα, πλὴν ἄλλων, τὴν περισυλλογὴν καὶ διάσωσιν πολυτίμων ἀντικειμένων, κυρίως τῆς βυζαντινῆς ἡμῶν ἱστορίας.

Κύριοι, μετ' εὐλόγου καὶ δικαίου ἐγωῖσμοῦ δύνασθε νὰ προσβλέπητε τὴν ἐν μέσῳ δυσχερειῶν καὶ ἀντιξίων περιστάσεων ἐπιτελεσθῆσαν ἐργασίαν ὑπὸ τῆς ὑμετέρας Ἑταιρείας, εἰσθε ἀξιοὶ θερμοτάτων συγχαρητηρίων !

Τὰ συγχαρητήρια ταῦτα σᾶς παρακαλῶ νὰ πιστεύσητε, ὅτι θεωρῶ ἐμαυτὸν εὐτυχῆ, διότι μοῦ ἔλαχεν ἡ τιμὴ νὰ σας ἀπευθύνω ἐν τῇ ἰδιότητί μου ὡς Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, συγχρόνως δέ, δὲν διστάζω νὰ σας διαβεβαιώσω, ὅτι κολακεύομαι, διότι Ἑταιρεία, ὡς ἡ ὑμετέρα, μὲ τοιοῦτο παρελθὸν καὶ μὲ εὐοίωνον μέλλον, διατελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ὑπουργείου, οὕτως ἔχω τὴν τιμὴν νὰ διευθύνω τὰς ἐργασίας.

Περαιῶν, κύριοι, ὑψῶ τὸ κύπελλον, ὅπως προπίω ὑπὲρ τῆς εὐδόσεως — τῆς, κατ' ἐμέ, ἀναμφισβητήτου — τοῦ ἔργοῦ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῆς εὐγενείας τοῦ κ. Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου σας καὶ ὅλων τῶν μελῶν τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας !

Μετὰ τὸν κ. Ὑπουργὸν ἦγειρε πρόποσιν ὑπὲρ τοῦ Πρυτάνεως καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ὁ Καθηγητὴς αὐτοῦ καὶ μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας κ. Ἀριστοτέλης Κούζης, διὰ τῶν ἐξῆς ὥραιων λόγων.

Ἡ στοργή, μεθ' ἧς τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ ἀξιοτίμου κυρίου Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου ἡ «πότνια Μήτηρ» ἠθέλησε νὰ περιβάλῃ τὸ ἔργον τῆς Ἑταιρείας ἡμῶν κατὰ τὰς ἐορτάς τῆς τεσσαρακονταετηρίδος αὐτῆς, θέλει ἀπομείνει ἀλησμόνητος εἰς τὰς καρδίας πάντων τῶν μελῶν τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Τὸ Πανεπιστήμιον, μνημον, ὡς πάντοτε, τῶν μεγάλων αὐτοῦ παραδόσεων καὶ τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς, γεραίρον καὶ εὐλαβούμενον τὴν διηνεκὴ ἐργασίαν τεσσαράκοντα ὅλων ἐνιαυτῶν τῆς Ἑταιρείας ἡμῶν, πάνυ προθύμως ἐδέχθη προσδίδον πολλὴν τὴν ζωὴν καὶ αἰγλὴν νὰ συμπαραδρεύσῃ κατὰ τὴν ἐορτὴν ἡμῶν ἐκείνην, ἐν ᾗ τοῦτο μὲν τὸ παρελθὸν, καίτοι μεστὸν πικριῶν ἀλλὰ καὶ σταθερᾶς προόδου, ἀνεκφυαλιώθη, τοῦτο δὲ προσηνέχθη ὁ ὀφειλόμενος καὶ δίκαιος φόρος θαυ-

μασμοῦ καὶ τιμῆς πρὸς τοὺς ἀοιδίμους ἱδρυτὰς καὶ τοὺς συντελεστάς τῆς προόδου, καὶ ἐν ἣ τέλος ἐκλήθησαν οἱ συνεχισταὶ τοῦ ἔργου, ὡς ἀπὸ νέου μᾶλλον προκεχωρημένου σταθμοῦ, εἰς νέους ἀγῶνας, εὐχηθῶμεν ὀλιγώτερον χαλεπούς, ἐν τῷ στίβῳ τῆς θρησκείας, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς Χριστιανικῆς τέχνης.

Διερμηνεὺς τῆς ζωνηρᾶς πάντων τῶν ἐταίρων τῆς Χριστιανικῆς καὶ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον, ὑψῶ τὸ κύπελλον ἵνα πῶ εἰς ὑγείαν τοῦ τιμημένου ἀντιπροσώπου τοῦ ἀνωτάτου τούτου τεμένους τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, τοῦ ἀξιοτίμου κυρίου πρυτάνεως τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου!

Εἰς τὴν ὑπὲρ τοῦ Πανεπιστημίου πρόποσιν τοῦ Καθηγ. κ. Κούζη ἐγερθεὶς ἀμέσως ἀπήντησεν ὁ Πρύτανις τούτου κ. Κ. Ζέγγελης, ἀλλ' ἡ ἀπάντησις αὕτη δὲν ἦτο ἐπίσημος ἀντιφώνησις καὶ τετριμμένη τις φιλοφρόνησις, ὡς εἰθίσται συνήθως ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' ἦτο λογιῶδες μεστὸν σπινθηρίζοντος πνεύματος καὶ χαριτολογίας, ἐνθυμίζον τὰ χιουμουριστικὰ «Speech» τῶν Ἀγγων συμποσιαστῶν. Καὶ ἦτο τόσον ἐπὶκαιρος ἡ εὐθυμος, ἀφελὴς καὶ πλήρης ἀττικοῦ ἄλατος ὁμιλία αὕτη τοῦ Πρυτάνεως, ἡ ὁποία ἤρχετο ὡς δροσερὸς ψεκάσμος καὶ ἀναφυκτικὸν ποτὸν μετὰ τάσας σοβαρὰς προσφωνήσεις, ἀντιφωνήσεις, διαλέξεις καὶ πανηγυρικοὺς λόγους τῶν δύο προηγουμένων ἡμερῶν — «Ἀπορῶ, εἶπε προσιμιαζόμενος καὶ μὲ ὕψος σοβαρώτατον ὁ προπίνων ὁμιλητής, πῶς μία Ἑταιρεία τελείως ὀρθόδοξος καὶ περὶ πλείστον ποιουμένη τὰ Βυζαντινὰ κειμήλια ἔχει ὡς Πρόεδρόν της ἓνα **Παπα-φράγκον**... «Μετὰ πολλὰ δὲ ἄλλα λεπτὰ εὐφυολογήματα κατέληξεν εἰπὼν ὑπαινιττόμενος τὸ ἀξίωμα τοῦ Προέδρου, ὅτι τὸ γεῦμα αὐτὸ εἶνε ἀντάξιον τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἐξόχως ἐθνικοῦ ἱδρύματος.

— Αὐτό, κύριε Πρόεδρε, δὲν εἶνε ἀπλοῦν συμπόσιον, ὡς μετριοφρόνως τὸ ὀνομάζετε, ἀλλὰ σιωστή... **ἐθνικὴ τραπέζα!** »

Ἐν τέλει ὁ γενικὸς γραμματεὺς κ. Ἀλέξανδρος Φιλαδελφεὺς ἤγειρε πρόκοσιν γαλλιστὶ ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ γεύματι παρόντων εὐγενῶν ξένων. Ἡ πρόκοσις αὕτη εἶχεν ὡς ἐξῆς.

Monsieur le Ministre, Monseigneur, chers convives !
Seule la Grèce parmi toutes les nations contemporaines a l'unique

privilege de decerner a ses hotes un titre qui est de beaucoup superieur et plus precieux que toutes nos decorations et toutes les autres marques de distinction, le titre de «*Philhellène*». Ainsi notre société est tres heureuse en ce moment de voir parmi nos convives trois des plus illustres philhellènes de la France, de l'Angleterre et du Belgique, qui par leurs écrits, par leurs articles et leur voix éloquente ont honoré le génie hellénique et éclairé maintes pages de notre histoire. L'honorable Prof. *Driault*, le directeur de la *Revue des études Napoléoniennes*, s'est occupé comme personne autre de la question d'Orient et de Constantinople. *M. William Miller*, le savant écrivain de *l'histoire de la Grèce sous la domination franque*, en dehors de notre moyen âge, suit avec une sagacité extrême tout mouvement politique et intellectuel de la Grèce contemporaine. Enfin *M. Paul Graindor*, le plus jeune de tous, en dehors de ses importants travaux sur les monuments classiques, vient de publier un volume cyclopéen, son «*Byzantion*» qui est une *Revue internationale des études byzantines*.

Permettez-moi donc, très chers convives, de lever un toast en l'honneur de ces trois philhellènes qu'Isocrate aurait appelé simplement des *Hellènes*, car ces illustres savants par leur génie et leurs sentiments appartiennent autant au Panthéon hellénique, qu'à ceux de leurs propres pays!

αὗτοι οὗτοι οὗτοι

Εἰς ταύτην ἀπήντησαν οἱ κ. κ. Γουίλλιαμ Μίλλερ καὶ Παῦλος Γκραινδόρ, ἐν τέλει δὲ ὁ ἐπιφανὴς Καθηγητὴς τῆς ἱστορίας κ. Ἐδουάρδος Λεωνὸς διὰ τῆς ἐξῆς ὥρας ὁμιλίας.

Messieurs,

Je m'excuse d'introduire ici mon médiocre français parmi les spirituelles et charmantes allocutions qui sont le meilleur régal de ce banquet.

Mais il faut bien répondre à l'appel aussi malicieux qu'aimable de votre très distingué secrétaire-général, M. Philadelphus, quoique je puisse lui reprocher, sans rancune d'ailleurs, de m'avoir tendu le plus redoutable guet-apens.

J'essaierai de m'en tirer en vous remerciant, Messieurs, en vous remerciant tout particulièrement, vous, Monsieur le Président, et vous-même, Monsieur le Secrétaire Général, de m'avoir pris au passage de mon très court séjour à Athènes pour m'associer à vos belles fêtes de ces jours-ci.

Laissez moi vous dire que j'y ai beaucoup appris ; j'y ai comblé une lacune d'autant plus regrettable que je n'en avais pas une conscience suffisante. J'ai aimé comme vous d'abord votre incomparable Antiquité. J'ai eu l'occasion de connaître et de partager jusqu'à un certain point les émotions si enthousiastes, puis, hélas ! si douloureuses de votre plus récente histoire. J'en ai retrouvé l'impression pénétrante hier aux fils du Stade, en voyant évoluer parmi vos evzones vos belles filles des Panathénées, ou celles de vos îles et de votre Macédoine.

Mais je n'avais pas encore connu toute la richesse de votre moyen âge, toute la beauté de vos œuvres byzantines. J'en ai eu la révélation par vous, l'autre jour, au monastère de Daphni, et hier à vos cérémonies, du Musée byzantin et de l'Université.

C'est pour moi l'achèvement de ce merveilleux triptyque, unique dans l'histoire des hommes : la Grèce de Périclès et d'Alexandre ; — la Grèce de l'Indépendance et de la Délivrance héroïque ; — entre les deux, comme un fronton d'espérance invincible, la Grèce de Byzance et de Constantinople.

J'ai grande joie, Messieurs, à lever mon verre en l'honneur de l'unité historique de la Grèce aux immortelles destinées !

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΛΟΓΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΟΥ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ παρελθόντος ἔτους συνῆλθεν ἐν Βουκουρεστίῳ τὸ πρῶτον διεθνὲς Βυζαντινολογικὸν Συνέδριον, τὸ ὁποῖον συγκροιθὲν καὶ ὁργανωθὲν κυρίως ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ καὶ πολιτικοῦ Ν. Jorga